

**UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” IAȘI
FACULTATEA DE FILOSOFIE ȘI ȘTIINȚE SOCIAL POLITICE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE SOCIOLOGIE**

**STRATEGII DE REALIZARE A GRIJII ÎN
CADRUL FAMILIEI TRANSNAȚIONALE**

Conducător de doctorat

Prof. univ. dr. Nicu GAVRILUȚĂ

Doctorand

Maria-Petronela MUNTEANU

(căsătorită TUDOSE)

IAȘI

2020

Cuprins

Motivația alegerii temei.....	3
Scopul cercetării.....	5
Obiectivele cercetării	6
Întrebări de cercetare	6
Structura lucrării de doctorat.....	7
Specificitatea și originalitatea studiului doctoral.....	9
Limite ale cercetării	10
Intenții de viitor.....	10
Concluzii finale.....	11
Bibliografie	16

INTRODUCERE

Motivația alegerii temei

Motivul alegerii familiei transnaționale ca subiect de cercetare se datorează numărului foarte mare de români care migrează înregistrat în ultimii ani și, totodată, numărului de copii care rămân singuri sau în grija altor persoane. În cazul României, conform celor mai recente statistici realizate de Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție, în iunie 2019 se înregistra un număr total de 70.311 de familii plecate la muncă în străinătate, dintre care 91.345 de copii ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate, 12.272 de familii în care ambii părinți sunt plecați la muncă în străinătate și 48.427 de familii în care un singur părinte este plecat la muncă în străinătate (ANPCDA, 2019). Cauza principală a migrației este de natură economică. Lipsa banilor și a condițiilor de trai reprezintă motivele centrale pentru care tot mai multe persoane preferă să plece în străinătate. Motivația principală sau motivul inițial pentru care migranții preferă să muncească în străinătate sunt caracterizate de nevoia de a asigura bunăstarea familiei (Bleahu, 2004). Migrația oamenilor ca sursă de venit, în ceea ce privește asigurarea condițiilor de trai și bunăstarea familială, determină implicit anumite schimbări în ceea ce privește viața de familie și rolurile membrilor familiei transnaționale. Ca oricare altă familie, familia transnațională sau *split family*¹ poate suferi diferite schimbări și se poate confrunta cu diferite situații sau conflicte familiale².

Realitatea transnațională a devenit o componentă a migrației atât pentru femei, cât și pentru bărbați, transnaționalismul³ devenind un mod de a avea viața de familie dincolo de granițele frontaliere (Cooke, 2003). Atunci când cineva migrează pentru un loc de muncă într-o altă țară,

---

¹ **Familia transnațională (*split family*)** reprezintă familia de expatriați despărțită, în care un destinatar lucrează în străinătate „neînsoțit”, în timp ce membrii familiei sale imediate rămân în țara de origine sau în altă locație, creând totuși sentimentul de bunăstare și unitate (Bryceson, Vuorela, 2002).

² **Familia.** “**Din punct de vedere juridic**, familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora, precum și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea și educarea copiilor lor” (art. 258, Codul Civil; Noul Cod Civil republicat 2011; Legea 287/2009 privind Codul Civil).

Din punct de vedere sociologic, familia este un grup intern și intim de persoane, legate reciproc prin sânge și prin legăturile juridice și sexuale. Familia reprezintă relația în care adulții sunt responsabili pentru îngrijirea și creșterea copiilor lor, naturali sau adoptați (Bruce, Yearley, 2006:103).

³ **Transnaționalismul** se referă la schimbările apărute în cadrul rețelelor migranților, rețele apărute sub forma unor legături asociative și organizații sociale întinse pe întreg globul, legând culturi și depășind granițele naționale (Bryceson, Vuorela 2002).

membrii familiei pot fi afectați de acest lucru în mai multe moduri. Familia transnațională poate resimți atât efecte pozitive, cât și efecte negative în urma migrării unui membru al familiei. Familiile transnaționale sunt constituite prin legături relaționale care vizează bunăstarea și suportul mutual ce furnizează o sursă de identitate.

Ca oricare alte familii, familiile transnaționale se confruntă cu diferite inegalități printre membrii familiilor lor. În cadrul familiilor transnaționale, diferențele în accesul mobilității, în ceea ce privește resursele, tipurile de capital sau stilurile de viață apar în moduri variate (Bryceson și Vuorela, 2012).

Această lucrare reflectă situația familiilor transnaționale contemporane, cu accente specifice asupra experienței femeilor/mamelor migrante și a copiilor migranților. Având în vedere amploarea migrației din România, este imposibil să nu ne regăsim sau să nu știm situații în care un membru al unei familii este plecat în străinătate, astfel încât tot mai mult putem observa diferite aspecte ale acestui fenomen ce influențează întreg sistemul familial.

Familia transnațională reprezintă în momentul de față un subiect de cercetare foarte des abordat, tratând subiecte profunde, referitoare nu numai la procesul migrației, ci mai ales la intensitatea acestui fenomen, fiind luate în discuție elemente ce fac referire la modalitatea de funcționare a unei familii și dincolo de granițe, precum și implicațiile necesare pentru a păstra legătura și viața de familie. Prin această temă se completează studierea fenomenului migrației, analizându-se aspecte implicate în acest proces.

Pentru realizarea acestui studiu, punctul de plecare al acestei cercetări a fost reprezentat de experiența personală. Situația familială asemănătoare și, totodată, numeroasele cazuri din jur ce descriu viața unei familii transnaționale, fie prieteni, cunoștințe, fie rude, au permis înțelegerea și explicarea alegerii temei. Plecarea tatălui în străinătate, chiar și pentru o perioadă scurtă de timp, când aveam vârsta la care poate nu înțelegeam prea multe, reprezintă o experiență cu impact emoțional și numeroase schimbări, atât la nivel personal, cât și familial. Cercetarea temei de față, situație cu care numeroase familii se confruntă, a reușit să deschidă căi de înțelegere și să explice implicațiile migrației, pentru o mai bună cunoaștere a modului de funcționare a familiilor transnaționale contemporane.

Parrenas (2000) a fost printre primele autoare care au adus în atenție elementele complexe ale migrației, evidențiind noi termeni, precum *familie transnațională* și *care chain*. Fenomenul migrației a fost îndelung analizat datorită caracterului său amplu și complex dat de globalizare.

Pornind de la varietatea oferită de migrație, teza de față evidențiază aceste aspecte, urmând calea unei analize teoretice, susținută de elemente ce prezintă implicațiile migrației contemporane, precum globalizarea, munca domestică, familia transnațională, (*global*) *care chain*⁴, precum și impactul noilor tehnologii.

Migrația transnațională și practicile transnaționale ridică întrebări nu doar asupra consecințelor structurilor demografice și economice ale țărilor de origine și țărilor-gazdă (Merla și Baldassar, 2013), ci și în ceea ce privește experiența persoanelor migrante, viața de familie de la distanță, precum și asupra strategiilor abordate de către migranți, prin care aceștia reușesc să mențină legătura cu cei de acasă (Muszel, 2013).

În vederea stabilirii și descrierii considerentelor privind funcționalitatea familiei transnaționale, modul prin care sunt menținute grija și starea de ocrotire în cadrul familiilor transnaționale, cu practicile curente ce vizează creșterea și educația copiilor, și pentru a analiza strategiile *chain care* din cadrul familiei transnaționale, am interviuat femeile (mamele) migrante și copiii ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate.

Scopul cercetării

Scopul acestei cercetări este de a analiza practicile de zi cu zi din cadrul familiilor transnaționale în cadrul mobilității forței de muncă, prin delimitarea exactă a tipurilor de modele diferențiate ale parentalității transnaționale, cu accent pe latura maternă, și a tipurilor de relații produse prin munca de îngrijire de la distanță în contextul familiei transnaționale.

---

⁴ **Lanț global al îngrijirii (*Global care chain, engl.*)** reprezintă un lanț transnațional prin care oamenii se mută dintr-o țară (de obicei o țară mai săracă) într-o țară mai bogată pentru a se îngriji de copii, bolnavi și vârstnici. În general, vorbim despre femei migrante care au, de obicei, copii și/sau părinți în vârstă în propria lor țară de origine.

Obiectivele cercetării

Obiectivele generale ale studiului de față urmăresc: (1) identificarea și evaluarea impactului noilor tehnologii de comunicare în cadrul familiilor transnaționale interviewate; (2) identificarea modului prin care strategiile de îngrijire efectivă și practicile din cadrul familiei transnaționale sunt menținute și furnizate.

Obiectivele specifice tratate în această teză urmăresc: (1) identificarea elementelor și analiza migrației feminine în cadrul familiilor transnaționale contemporane interviewate din județele Iași și Neamț; (2) stabilirea legăturii dintre feminizarea și mobilitatea forței de muncă pe piața internațională prin examinarea atentă a gestionării și reorganizării relațiilor de la nivel local la nivel internațional al familiilor transnaționale, atât prin analiza politicilor, legilor și inegalităților dintre statele-gazde și cele migrante, cât și prin prisma migrantilor interviewați din județele Iași și Neamț cu privire la reconstrucția și menținerea sentimentului de „acasă”, de „grijă” și „viața de familie”.

Întrebări de cercetare

1. Care este relația dintre părinți și copii după plecarea unuia dintre ei sau a ambilor părinți la muncă în străinătate?

2. Ce rol joacă comunicarea prin intermediul tehnologiei și telefoanelor mobile în procesul alocării acestor sarcini, a luării deciziilor și a păstrării legăturii între membri în cadrul familiilor transnaționale?

3. Care sunt obstacolele în calea dezvoltării cu succes și menținerii vieții de familie transnaționale?

Scopul și întrebările de cercetare ale acestei lucrări au pornit în primul rând de la situația îngrijorătoare a migrației cu care se confruntă România (ANPCDA, 2019), dar și de la complexitatea acestei teme oferită de literatura în domeniu (Parrenas, 2002; Merla, 2015; Nedelcu, 2009, 2010). Pentru a analiza aspectele familiei transnaționale am interviewat un număr total de **15 femei migrante**, provenind din județele Iași și Neamț, **17 copii** ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate (Italia, Regatul Unit, Belgia), incluși în **2 focus-grupuri**, precum și un număr de 6 specialiști (asistenți sociali, profesori și consilieri școlari din județele Iași și Neamț).

Cercetarea propriu-zisă s-a desfășurat în perioada octombrie 2015 – ianuarie 2016. Interviuurile au avut la bază un **ghid de interviu semi-structurat** care a urmărit tematicile propuse pentru analiză. Focus-grupurile au inclus atât întrebări deschise, jocuri și exerciții, care să antreneze copiii în discuție, cât și *teste proiective*, care au permis analiza *triadei mamă-copil-persoană de îngrijire* (bunici, rude).

Având în vedere că cercetarea de față este una de tip calitativ, eșantionul este unul teoretic, dar și saturat prin problematica descoperită și prin răspunsurile primite. „Eșantionarea teoretică se supune doar criteriilor concrete de relevanță a cazurilor studiate pentru cercetare și se realizează (prin selectarea nu numai a subiecților, ci și a materialului supus analizei) de la prima codare deschisă și până la ultimele etape de umplere a golurilor” (Scârneci, 2007, p. 105). În cazul de față prin metoda eșantionării teoretice, teoria este dezvoltată și verificată pe parcursul cercetării.

Prin saturarea categoriilor „codarea deschisă va împinge” cercetarea „spre starea de «saturație» a categoriilor. Deci analizând datele nu se mai descoperă niciun cod nou, nicio proprietate sau dimensiune nouă, nicio categorie nouă” (Scârneci, 2007, p. 113).

Structura lucrării de doctorat

Lucrarea de față este structurată în 5 capitole astfel:

Primul capitol cuprinde aspecte teoretice ce fac referire la polivalența fenomenului migrației. Acest capitol tratează implicațiile și complexitatea fenomenului migrației, descriind legătura dintre feminizare și mobilitatea forței de muncă și relația dintre globalizare economică și migrația transnațională.

Al doilea capitol prezintă aspecte teoretice cu privire la evoluția migrației și impactul tehnologiilor de comunicare, concentrându-se pe aspectele ce condiționează transferul comunicării în dimensiunile îngrijirii de la distanță și a vieții de familie transnațională.

Primele două capitole reflectă baza teoretică a temei de cercetare prin analiza literaturii de specialitate prezentând istoricul cercetărilor din România privind transnaționalismul și migrația și ilustrând practicile și implicațiile procesului migrației.

Al treilea capitol cuprinde analiza empirică a studiului evidențiind practicile, aranjamentele și strategiile de zi cu zi utilizate de migranți, pentru a păstra și a îmbunătăți relațiile cu membrii familiei din țara de origine, în special cu copiii rămași acasă. Acest capitol cuprinde cercetarea

propriu-zisă, evaluând și identificând modul în care triada părinte migrant-copil-persoană de îngrijire (familie extinsă) este dezvoltată și menținută, precum și identificarea și evaluarea percepției copilului rămas acasă în ceea ce privește emoțiile și sentimentele pentru părinții plecați dar și pentru persoanele de îngrijire (familia extinsă). Un alt obiectiv analizat în cadrul acestui capitol este reprezentat de identificarea și evaluarea impactului noilor tehnologii de comunicare cu privire la reconstrucția și menținerea sentimentului de „acasă”, „îngrijire” și „viața de familie” în familiile transnaționale, dar și de identificarea modului prin care aranjamentele grijii efective și practicile din cadrul familiei transnaționale sunt menținute și furnizate. Această parte a cercetării examinează modul în care este îndeplinită familia și modul în care distanța reușește să nu excludă intimitatea familială.

Al patrulea capitol vizează identificarea diferențelor și similitudinilor experienței migrației feminine cu studii medii și superioare din județele Iași și Neamț, precum și identificarea elementelor migrației feminine în cadrul familiilor transnaționale contemporane. Analiza din cadrul acestui capitol se axează pe teme precum: perspectiva domeniului muncii, reunificarea familiei, schimbarea rolurilor în familia transnațională, dar și elementele ce definesc familia transnațională contemporană și migrația feminină.

Capitolul cinci al acestei cercetări prezintă aspectele metodologice ale cercetării, cu evidențierea elementelor teoretice, urmate de justificarea alegerii abordării calitative în acest studiu. Această secțiune acordă o atenție specifică metodelor culegerii datelor, precum și procedurilor de analiză.

Această cercetare prezintă o viziune asupra funcționalității transnaționalismului, cu exemple obținute din analiza de date empirice din cadrul acestui studiu, cât și cu ajutorul celor din literatura de specialitate. Concluziile acestei cercetări subliniază importanța noilor tehnologii în contextul migrației, precum și modificările și strategiile abordate de către persoanele migrante pentru a asigura bunăstarea familiei, indiferent de distanță și limitările frontaliere.

Specificitatea și originalitatea studiului doctoral

Așa cum am precizat mai sus, scopul principal al acestei teze de doctorat este de a analiza și de a identifica aspectele ce definesc funcționalitatea familiei transnaționale, respectiv modul în care se realizează, zi de zi, grija pentru minorii rămași singuri acasă. Consider că acest proiect este unul important și inovativ deoarece studiază experiențele individuale ale femeilor migrante dar și ale celorlalți membri ce experimentează diferit transnaționalismul, experiențe ce diferă de la caz la caz și care de altfel sunt redată prin propriile lor experiențe trăite. Această lucrare tratează, de asemenea, aspecte ce țin de comunicarea și relațiile din cadrul familiilor transnaționale. Comunicarea în cadrul familiei transnaționale este percepută ca fiind esențială pentru a putea păstra sentimentul de viață de familie viu, astfel încât utilizarea noilor tehnologii în cadrul familiilor transnaționale reprezintă un element nou și important în funcționalitatea acesteia. Comunicarea prin intermediul noilor tehnologii nu presupune doar comunicarea audio. Astăzi, migranții și membrii familiei rămași acasă pot comunica și vizual prin intermediul camerelor web și a internetului. Co-prezența virtuală (Wilding, 2006), așa cum este denumită de unii autori, poate negocia roluri, poate genera suport, sprijin emoțional și totodată poate facilita îndeplinirea obligațiilor părintești, chiar și de la distanță.

Prin investigarea modului de funcționare a familiilor transnaționale, putem astfel să redăm o aprofundare a procesului migrației și a aspectelor ce determină indivizii să se angajeze în activități transnaționale diferite. Studiul de față prezintă o analiză a procesului familiei transnaționale, evidențiind strategiile abordate de migranți pentru a menține relația cu membrii familiei și pentru a păstra funcționalitatea familiei. Această temă a fost îndelung analizată, în special în țările migrante (subdezvoltate), însă în România a fost o temă slab dezbătută, fie a reprezentat o temă generală, neanalizându-se varietatea oferită de migrație. Teza de față prezintă evoluția migrației și funcționalitatea familiei transnaționale, evidențiind strategiile (funcționale) abordate de către migranți pentru a menține viața de familie și dincolo de granițe.

Limite ale cercetării

Lucrarea de față a avut ca scop identificarea implicațiilor și strategiilor din cadrul familiei transnaționale, precum și analiza practicilor de zi cu zi din cadrul familiilor transnaționale prin care se asigură acordarea grijii de la distanță, delimitând exact tipurile de modele diferențiate ale maternității transnaționale și tipurile de relații produse prin munca de îngrijire de la distanță în cadrul familiei transnaționale.

Fenomenul migrației aduce cu sine o serie de modificări și oportunități atât pentru societate, cât și pentru familie. Studiul acestui fenomen implică cercetarea ce vizează persoanele plecate la muncă în străinătate, cât și cele rămase în țara de origine. De cele mai multe ori cauzele care au determinat luarea deciziei de a migra au fost de natură financiară. Datorită naturii subiectului, cercetarea asupra migrației poate reînvia sentimente și gânduri ale despărțirii și trezi sentimente și amintiri nu tocmai plăcute subiecților. Unul dintre impedimentele cercetării în profunzime a acestui subiect este natura sensibilă a acestuia.

Un alt aspect ce a împiedicat aprofundarea acestui studiu este cel al numărului relativ mic al subiecților dispuși să vorbească despre această temă, făcând astfel dificilă investigarea tuturor direcțiilor legate de experiența transnațională, rolurile și relațiile în contextul migrației. Timpul insuficient/relativ scurt acordat de persoanele migrante, precum și imposibilitatea de a vorbi direct cu subiectul din cauza distanței geografice au împiedicat întâlnirea față în față și observarea directă a reacțiilor fizice.

Intenții de viitor

Această teză evidențiază doar unele aspecte ale rolurilor și relațiilor din cadrul familiilor transnaționale. Deși în cercetarea de față s-au discutat numeroase direcții ale acestui subiect, există multe altele ce merită a fi investigate, și poate privite din diferite perspective. Cu toate acestea, din cauza caracterului multidimensional al acestui subiect de cercetare și a resurselor limitate (timp, deplasare în afara granițelor), multe întrebări de cercetare au fost omise în această lucrare.

Eșantionul de cercetare relativ mic a făcut dificilă investigarea altor direcții legate de funcționalitatea familiei transnaționale în contextul procesului migrației. Pentru o înțelegere amplă asupra acestui subiect este nevoie de aprofundarea acestor idei, investigând poate și din alte perspective, cum ar fi cea a persoanelor de îngrijire, precum și a partenerilor migranților.

Dat fiind că nu am găsit date relevante, mai ales în România, un aspect al familiei transnaționale ce ar putea fi continuat într-o viitoare cercetare este cel al identificării relației conjugale. Familia nu implică doar relația părinți-copii, ci implică și relația dintre soți, cercetarea relației conjugale și a schimbărilor apărute între soți din cauza plecării în străinătate putând reprezenta subiectul unei viitoare cercetări.

Un alt aspect ce face referire la contextul migrației transnaționale și care ar putea reprezenta o viitoare direcție de cercetare este cea a investigării migrației tineretului, specificându-se care este influența asupra acestui proces și dacă există vreo legătură între migrația părinților lor și decizia lor de a lucra/trăi în străinătate.

Ascultarea opiniilor și cercetarea acestui subiect și din alte puncte de vedere, cum ar fi cele ale partenerilor (în special ale concubinilor/taților/soților), ale persoanelor de îngrijire, ale membrilor familiei extinse, poate reprezenta o altă modalitate de a explora și a analiza experiența vieții de familie transnațională.

Concluzii finale

În această teză am discutat aspecte ale migrației, acordând o atenție specială familiei transnaționale. Am explorat concepte ce definesc *transnaționalismul*, modelele familiei transnaționale, concentrându-ne în mod special pe relațiile și rolurile din cadrul familiei transnaționale, precum și pe implicațiile și strategiile de acordare a grijii de la distanță în acest context.

Pornind de la *scopul* acestei lucrări și anume de *a analiza practicile de zi cu zi din cadrul familiilor transnaționale în cadrul mobilității forței de muncă, prin delimitarea exactă a tipurilor de modele diferențiate ale parentalității transnaționale, cu accent pe latura maternă, și tipurilor de relații produse prin munca de îngrijire de la distanță în contextul familiei transnaționale*, lucrarea de față redă în prima parte a acesteia (capitolele I și II) discuții teoretice ale migrației și continuă cu analiza datelor empirice (capitolele III și IV). *Obiectivele generale* propuse în cadrul acestui studiu au urmărit (1) *identificarea și evaluarea impactului noilor tehnologii de comunicare în cadrul familiilor transnaționale intervievate* și (2) *identificarea modului prin care strategiile de îngrijire efectivă și practicile din cadrul familiei transnaționale sunt menținute și furnizate*. Atingerea acestor obiective a fost posibilă atât prin intervievarea migranților, cât și a copiilor

acestora. Analiza datelor interviurilor a constat în construirea unei cronologii a evenimentelor legate de experiența vieții de familie de la distanță. Au fost folosite narațiuni ce au descris aspecte ale vieții participanților, traiectorii înainte și după migrație.

Obiectivele specifice tratate în această teză au urmărit (1) *identificarea elementelor și analiza migrației feminine în cadrul familiilor transnaționale contemporane interviuate din județele Iași și Neamț și (2) stabilirea legăturii dintre feminizarea și mobilitatea forței de muncă pe piața internațională prin examinarea atentă a gestionării și reorganizării relațiilor de la nivel local la nivel internațional al familiilor transnaționale, atât prin analiza politicilor, legilor și inegalităților dintre statele-gazde și cele migrante, cât și prin prisma migranților intervieuați din județele Iași și Neamț cu privire la reconstrucția și menținerea sentimentului de „acasă”, de „grijă” și „viață de familie”*. Pentru a atinge aceste obiective au fost prezentate aspecte teoretice cu privire la implicațiile și complexitatea fenomenului migrației, precum și aspecte empirice în urma analizei datelor colectate din urma interviurilor cu femeile migrante.

Cercetarea din cadrul acestei lucrări a urmărit: să răspundă întrebărilor legate de modul în care se realizează grija în cadrul familiei transnaționale și care sunt strategiile abordate de către membrii familiei pentru a păstra sentimentul de apartenență; să identifice obstacolele în calea dezvoltării cu succes și menținerea vieții de familie transnaționale; să identifice perspectivele copiilor asupra acestui fenomen și practicile de zi cu zi în familia transnațională; să stabilească care sunt cele mai frecvente metode utilizate de migranți pentru a păstra legătura cu țara de origine, respectiv cu familia rămasă în țară; să stabilească ce tipuri de relații rezultă din munca de îngrijire mediată de tehnologie în familia transnațională.

Astfel, pornind de la acest plan, prin aplicarea cercetării calitative, au fost trasate date importante referitoare la implicațiile transnaționalismului astfel:

Prin intermediul tehnicii focus-grup ce a vizat copiii cu părinți plecați la muncă în străinătate, în cadrul cercetării am reușit să identificăm răspunsuri la ***întrebarea de cercetare nr. 1 – Care este relația dintre părinți și copii după plecarea unuia dintre ei sau a ambilor părinți la muncă în străinătate?*** Conform analizei datelor culese pe baza acestei tehnici de cercetare, am constatat că relația dintre copii și părinții acestora a suferit schimbări după plecarea adulților. Deși majoritatea copiilor intervieuați au relatat că relația lor cu părinții plecați este aceeași sau una foarte bună/apropiată, testele proiective (reprezentarea propriei familii) au demonstrat că minorii se

percep mai apropiați de persoanele de îngrijire decât față de părinții plecați. Tehnologia reprezintă o componentă importantă în cadrul strategiilor familiei transnaționale contemporane ce privesc păstrarea legăturii cu membrii rămași acasă și ajută la menținerea vieții de familie, însă aceste planificări nu înlocuiesc în totalitate prezența fizică și dragostea parentală, în special maternă.

Majoritatea intervievaților percep comunicarea prin intermediul TIC ca fiind puntea lor de legătură cu țara de origine și cea mai eficientă metodă de a păstra legătura cu cei dragi rămași acasă. În acest context, unul dintre cele mai importante instrumente cu care pot menține un sentiment de familiaritate este cel al remitențelor, precum și utilizarea cel puțin a unui tip de tehnologie de comunicație. Introducerea acestor mijloace în cadrul familiilor de față a creat mai multe oportunități pentru a păstra legătura cu rudele.

La *întrebarea de cercetare nr. 2 – Ce rol joacă comunicarea prin intermediul tehnologiei și telefoanelor mobile în procesul alocării acestor sarcini, a luării deciziilor și a păstrării legăturii între membrii în cadrul familiilor transnaționale?*, în urma interviurilor realizate și a analizei acestora s-a constatat că *rolul comunicării prin intermediul TIC* favorizează participarea părinților transnaționali la activitățile zilnice ale copiilor, folosirea noilor tehnologii de comunicare oferind posibilitatea manifestării unei prezențe parentale virtuale. Noile tehnologii permit părinților transnaționali, în special mamele, să dețină un anumit control asupra vieții copiilor rămași în îngrijire, în țara de origine, cu posibilitatea aplanării posibilelor tensiuni și conflicte între membrii familiei. În contextul studiat, utilizarea unei *tehnologii de comunicație* reprezintă unul dintre cele mai importante instrumente prin care migranții pot menține un sentiment de familiaritate cu membrii familiei rămase acasă.

Pentru a răspunde la *întrebarea de cercetare nr. 3 – Care sunt obstacolele în calea dezvoltării cu succes și menținerii vieții de familie transnaționale?*, în studiul de față am stabilit diferențe ale mobilității feminine cu studii medii și superioare, subliniind puncte de vedere diferite privind reunificarea familiei, cariera și planurile de viitor. În toate situațiile prezentate, a reieșit nevoia de a îmbunătăți situația financiară, de bunăstare, regăsită atât la femeile migrante cu studii superioare, cât și la cele cu studii medii. Odată cu perioada modernă, fenomenul migrației aduce cu sine o serie de modificări și oportunități atât pentru societate, cât și pentru familie. Pornind de la analiza mobilității feminine/familiei transnaționale privită atât prin ochii femeilor migrante cu studii medii, cât și superioare din această teză, s-a constatat că femeile migrante cu studii medii depind de rețelele sociale și de familia extinsă pentru îngrijirea și creșterea copiilor lor, în ciuda

faptului că străinătatea poate reprezenta o oportunitate de dezvoltare sau de a duce un trai mai bun în condiții diferite. Femeile migrante cu studii medii preferă pentru copiii lor același mediu în care și acestea au crescut, gândind că le-ar fi prea greu să se adapteze la un alt mediu. În schimb, femeile cu studii superioare preferă să își asume riscuri și responsabilități privind creșterea și educarea copiilor lor în țara-gazdă, optând pentru o viață (fizică) de familie împreună, indiferent de perioada șederii.

Cercetarea de față continuă cu prezentarea și analiza modalităților prin care este păstrat sentimentul apartenenței familiei transnaționale la locul natal și sublinierea practicilor existente la care apelează mamele transnaționale atunci când își exercită îndatoririle maternelor, prin intermediul TIC. Deși distanța între membrii familiei impune noi reguli de comunicare (sincronizare, disponibilitate, receptivitate etc.), dorința de a comunica a fost comună pentru toate familiile din acest studiu. Astfel, familiile transnaționale abordate folosesc TIC pentru a crea, susține și reproduce câmpuri sociale dincolo de granițele geografice, culturale și politice. Astfel, a fost posibilă găsirea de numeroase oportunități pentru a păstra legătura cu rudele și pentru a crea un sentiment mai puternic al câmpului social comun. Este incontestabil faptul că prin intermediul tehnologiei sentimentul de conectare la viața de zi cu zi a celor rămași acasă a fost îmbunătățit. Spargerea distanțelor și a limitărilor de timp ce împiedică comunicarea familiei cu ajutorul tehnologiilor de comunicare reprezintă o calitate care poate modifica modul în care migranții și rudele lor din străinătate interpretează separarea geografică. Distanța fizică nu elimină interacțiunile în sine, ci modul în care sunt mediate sau desfășurate. Astfel, cercetarea de față arată că tehnologiile informaționale și de comunicație favorizează sentimentul că cei dragi sunt prezenți în ciuda distanțelor geografice și favorizându-se sentimentul de apartenență la viața de familie și la țara de origine.

Prin intermediul TIC îndeplinirea obligațiilor părintești pot lua o altă formă. Femeile migrante sunt mereu într-o continuă încercare de a-și îndeplini atribuțiile părintești, fie și de la distanță, adoptând diverse strategii. Așa cum reiese din interviurile realizate, se poate observa că mamele au încercat să-și situeze decizia de a migra într-un context al unei continue stări de grijă și, deși au luat decizia de a pleca în străinătate, nu s-au detașat în totalitate de viața de familie. Introducerea tehnologiilor de comunicare în viețile acestor familii face procesul migrației mai ușor de acceptat, dându-le indivizilor nu doar oportunitatea de a-și menține și gestiona legăturile cu familia, dar și posibilitatea de a-și renegocia rolurile în timp.

Data fiind natura subiectului, în cadrul acestei cercetări este posibil să fi adus la suprafață sentimente și gânduri legate de despărțire și să fi trezit sentimente și amintiri nu tocmai plăcute subiecților. Astfel, la unele întrebări *subiecții* intervievați în cadrul acestui studiu au fost reținuți în a-și exprima părerea sinceră asupra acestei teme. Unul dintre impedimentele cercetării în profunzime a subiectului abordat în cadrul acestei lucrări este natura sensibilă a acestuia. Un alt aspect ce a împiedicat aprofundarea acestui studiu este cel al numărului relativ mic al subiecților disponibili să vorbească pe această temă, făcând astfel dificilă investigarea tuturor direcțiilor legate de experiența transnațională, rolurile și relațiile în contextul migrației. Timpul insuficient/relativ scurt acordat de persoanele migrante, precum și distanța geografică au făcut imposibilă întâlnirea față în față și observarea directă a reacțiilor fizice.

Această teză evidențiază doar unele aspecte ale rolurilor și relațiilor din cadrul familiilor transnaționale. Deși în cercetarea de față am discutat numeroase direcții ale acestui subiect, există multe altele ce merită a fi investigate și poate privite din diferite perspective. Cu toate acestea, din cauza caracterului multidimensional al acestui subiect de cercetare și a resurselor limitate (timp, spațiu geografic), multe întrebări de cercetare posibile au fost omise.

Eșantionul de cercetare relativ mic a făcut dificilă investigarea altor direcții legate de funcționalitatea familiei transnaționale în contextul procesului migrației. Pentru o înțelegere amplă este nevoie de aprofundarea acestor idei, cercetând acest subiect și din alte perspective, cum ar fi punctul de vedere al persoanelor de îngrijire sau al partenerilor migranților.

În lipsa unor date relevante, mai ales pentru România, un aspect al cercetării familiei transnaționale ce ar putea fi continuat în viitor este cel al identificării relației conjugale. Familia nu implică doar relația părinți-copii, ci implică și relația dintre parteneri/soți, cercetarea acesteia și a schimbărilor apărute din cauza plecării în străinătate putând reprezenta subiectul unui viitor studiu.

În concluzie, putem afirma că distanța geografică și obstacolele migrației nu reprezintă impedimente în organizarea personală și familială a migranților, în special a femeilor/mamelor migrante, prin această cercetare evidențiindu-se continuul interes în a găsi soluții și a aplica diferite strategii (îngrijire asistată prin intermediul noilor tehnologii de comunicare, remitențe, reunificare) de a păstra unită familia ca element definitoriu de formare și educare a copiilor.

Bibliografie

- Anderson Bridget, „Migration, immigration controls and the fashioning of precarious workers”, *Work, employment and society*, 2010; 24(2): 300-317.
- Anderson, Bridget, „Different roots in common ground: transnaționalism and migrant domestic workers in London”, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 2001; 27(4): 673-683.
- Anderson, Bridget, *Doing dirty work? The global politics of domestic labour*, Zed Books, 2000.
- Araujo, Sandra; Gonzalez-Fernandez, Tania, „International migration, public policies and domestic work: Latin American migrant women in the Spanish domestic work sector”, *Women's Studies International Forum*, 2014; 46: 13-23.
- Bacigalupe Gonzalo, „Virtualizing Intimacy: Information Communication Technologies and Transnational Families in Therapy”, *Family Process*, 2011; 50(1).
- Bacigalupe, Gonzalo; Camara, Maria, „Transnational Families and Social Technologies: Reassessing Immigration Psychology”, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 2012; 38(9).
- Baldassar, Loretta, „Missing Kin and Longing to be Together: Emotions and the Construction of Co-presence in Transnational Relationships, Special Issue”, *Journal of Intercultural Studies*, 2008.
- Baldassar, Loretta; Merla, Laura, *Transnational Families, Migration and the Circulation of Care – Understanding Mobility and Absence in Family Life*, Routledge, New York, 2014.
- Dănăcică, Daniela, „Caracteristici ale Migrației în România”, *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu*, Seria Economie, nr. 2, 2010.
- Levitt, Peggy, „Roots and Routes: Understanding the Lives of the Second Generation Transnationally”, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 2009; 35(7).
- Levitt, Peggy. *The Transnational Villagers*. Berkeley: University of California Press, 2001.
- Lieblich, Amia; Tuval-Mashiach, Rivka; Zilber, Tamar, *Cercetare narativă, citire, analiză și interpretare* (trad. Adela Toplean), Polirom 2006.
- Mazzucato, Valentina, „Operationalising transnational migrant networks through a simultaneous matched sample methodology”, *Diaspora and Transnationalism: Concepts, Theories and*

- Methods*, Rainer Baubock și Thomas Faist, IMISCOE Research, Amsterdam University Press, 2010.
- Muszel, Magdalena, *Families in Migration Through the Gender Lens: A study o Polish transmigrants in Ireland*, European University Institute, 2013.
- Nedelcu, Mihaela, „(Re)thinking Transnationalism and Integration in the Digital Era: A Shift Towards Cosmopolitanism in the Study of International Migrations”, *Critical Mobilities*, 2013; 7: 177-199.
- Nedelcu, Mihaela, „Migrants' New Transnational Habitus: Rethinking Migration Through a Cosmopolitan Lens in the Digital Age”, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 2012; 38(9).
- Salazar Parreñas, Rhacel, „Migrant Filipina Domestic Workers and the International Division of Reproductive Labor, Gender and Society”, *Sage Publications*, 2000; 14(4): 560-580.
- Salazar Parreñas, Rhacel, *Children of Global Migration, Transnational Families and Gendered Woes*, Stanford University Press, 2005.
- Sassen, Saschia, „Visible Formalizations and Formally Invisible Facticities”, *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 2013; 20(1).
- Sassen, Saskia, „Globalization or Denationalization?”, *Review of International Political Economy*, 2003.
- Sassen, Saskia, „Women’s Burden: Counter-geographies of Globalization and the Feminization of Survival”, *Journal of International Affairs*, 2000.